

FOREIGN EXCHANGE MARKET, DYNAMIC ANALYSIS PIAȚA VALUTARĂ, ANALIZĂ ÎN DINAMICĂ

PLOPA Silviu, student,
specialitatea: Economie Generală și Comunicare Economică
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, România,
Suceava, str. Suniversității 13, www.usv.ro
e-mail autor: plopasilviu03@gmail.com.

Abstract :During the period 2021-2024, the Republic of Moldova faced significant challenges due to the energy crisis and geopolitical tensions arising from the war in Ukraine. These factors led to substantial fluctuations in the Moldovan leu exchange rate on the foreign exchange market. To address these issues, the National Bank of Moldova (NBM) intervened actively, implementing appropriate monetary policies to manage fluctuations and maintain economic stability. Through adjustments in interest rates and other measures, the NBM aimed to influence lending conditions and control inflation. Despite the challenges, effective monetary policies helped reduce uncertainty and foster confidence in the Moldovan economy. While the war in Ukraine and the energy crisis impacted the foreign exchange market, NBM interventions provided a stable foundation for the country's economic development

Keywords: Monetary Instrument, Monetary Policy, Intervention, Exchange Rates.

JEL CLASSIFICATION: E520, F310

INTRODUCERE

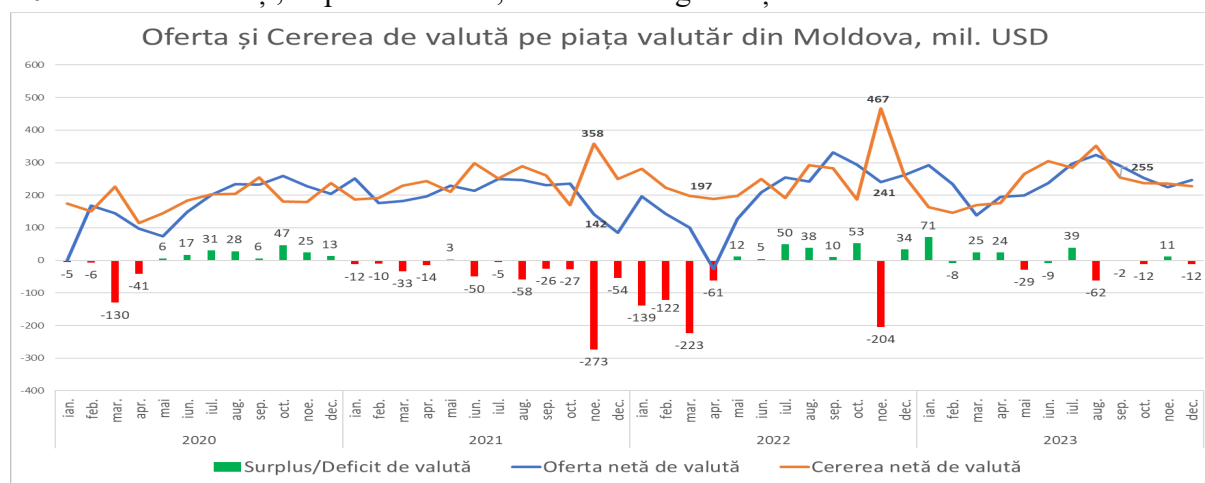
În contextul unei situații geopolitice instabile și a unei inflații ridicate, Republica Moldova se confruntă cu fenomene economice neobișnuite. Creșterea bruscă a prețurilor la resursele energetice precum gazul, petrolul și energia electrică a avut un impact semnificativ pe piața valutară.

CUPRINS

Primul factor care a determinat o presiune pe piața valutară este scumpirea bruscă a resurselor energetice. Astfel, dacă facem o comparație cu anii precedenți, putem determina că în 2020 Republica Moldova a cheltuit cel mai puțin pe resursele energetice din ultimii 15 ani, însumând 589 de milioane de dolari. Cea mai mare sumă plătită pentru resursele energetice până la criză a fost în timpul crizelor din 2011 și 2014, când s-au cheltuit circa 1,2 miliarde de dolari. Comparând cu anul 2020, când a fost o scădere puternică a prețului la resursele energetice, Republica Moldova a achitat pentru importul resurselor energetice de două ori mai puțin decât în primii ani de criză. Lucrurile au început să se înrăutățească în trimestrul IV din 2021, când au început să se scumpească în lanț toate resursele energetice. Această stare a necesitat o cerere puternică de valută, care a creat o presiune enormă pe piața valutară. Astfel, scumpirea bruscă a resurselor energetice trebuia să ducă la deprecierea semnificativă a Leului Moldovenesc, ceea ce nu este deloc favorabil în condițiile inflaționiste. Astfel, dacă nu intervenea Banca Națională a Moldovei, procesul inflaționist se înrăutățea și mai mult.

Al doilea factor este situația geopolitică tensionată, alimentată de războiul din Ucraina, care a exercitat o presiune suplimentară asupra pieței valutare. În primele luni ale conflictului, cetățenii Republicii Moldova au început să achiziționeze masiv valută, estimându-se că au fost cumpărate circa 500 de milioane de dolari SUA. Această achiziționare masivă a valutei a fost deosebit de neobișnuită, având în vedere că în mod obișnuit moldovenii cumpărau mai puțină valută decât vindeau, rezultând într-o ofertă netă pozitivă de valută din partea persoanelor fizice în fiecare lună. Totuși, în 2022, situația s-a schimbat dramatic, iar oferta netă de valută a devenit negativă, înregistrându-se un deficit de 26,1 milioane de dolari SUA. Această evoluție a fost fără precedent și a pus în evidență impactul direct al incertitudinii și al tensiunilor geopolitice asupra comportamentului economic al populației și asupra pieței valutare în Republica Moldova.

Criza energetică și războiul din Ucraina au creat presiune pe piața valutară. În noiembrie 2021, odată cu scumpirea bruscă a gazului, cererea de valută a fost de 358 milioane USD, în timp ce oferta de valută a fost de 85 milioane USD, creând un deficit de 273 de milioane de dolari pe piața valutară. Situația s-a ameliorat în decembrie 2021, înregistrând un deficit de 54 milioane USD, iar din ianuarie până în martie 2022, din nou a început să crească lunar deficitul de valută, din cauza războiului din Ucraina și scăderea prețului la resursele energetice. În perioada caldă a anului, am înregistrat o ofertă pozitivă de valută de 168 milioane de dolari, din cauza faptului că moldovenii au început să vândă valuta cumpărată în perioada de panică. În noiembrie 2022, deficitul înregistrat de 204 milioane de dolari a fost legat din nou de prețul la resursele energetice, cererea de valută fiind de 467 de milioane de dolari și oferta de 263 milioane de dolari. În concluzie, pot spune că finalul anului 2021 și întregul an 2022 au fost marcați, în perioada rece, de criza energetică și războiul din Ucraina.

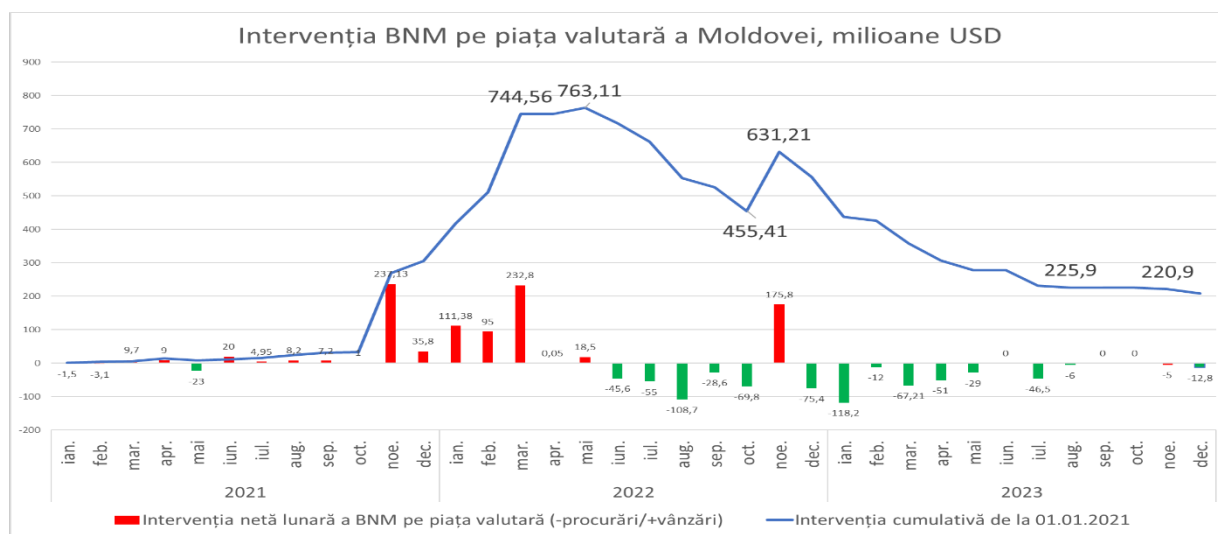

Sursa datelor: Banca Națională a Moldovei, www.bnm.md, Raport: Cererea și oferta de valută pe piața valutară

Figura 1. Oferta și cererea de valută

Sursa: BNM

În anii 2021 și 2022, s-au înregistrat deficite de valută mai mari comparativ cu anii precedenți. În 2021, deficitul total a fost de -566 de milioane de dolari, iar în 2022 acesta a fost de -548 de milioane, fiind mai mic cu 3,28% față de anul precedent. Astfel de deficite s-au înregistrat doar în 2014, după fraudă bancară, însumând 569 de milioane de dolari. În 2023, piața valutară a înregistrat un echilibru, cu un surplus de valută de 10 milioane de dolari, datorită vânzării valutei procurate în panică pentru a acoperi cheltuielile zilnice. În 2022, vânzările nete de valută din partea persoanelor fizice au crescut brusc față de ultimii 4 ani, atingând 4,4 miliarde de dolari. Motivul principal al acestei creșteri este că, după primele luni ale anului, când populația a cumpărat valută din cauza războiului din Ucraina, pericolul a fost perceput ca fiind mai mic, iar nevoile zilnice au determinat vânzarea valutei, exercitând presiune asupra leului moldovenesc. Astfel, contextele nefavorabile au determinat Banca Națională a Moldovei să intervină pe piața valutară cu scopul de a menține stabilitatea valutei, lucru care a ajutat la echilibrarea prețurilor, dar și pentru a crea liniște în societate.

Sursa datelor: Banca Națională a Moldovei, www.bnm.md

Figura 2. Intervenția BNM pe piața valutară

Sursa: BNM

Până în octombrie 2021, BNM a avut intervenții minime pe piața valutară. Totuși, odată cu apariția crizei, instituția a început să vândă sume semnificative de dolari în noiembrie 2021, decembrie 2021, și ulterior în ianuarie și februarie 2022, pentru a preveni fluctuații extreme ale leului. Situația s-a complicat în martie 2022, odată cu izbucnirea războiului din Ucraina, determinând o cerere sporită de valută și o intervenție masivă a BNM în valoare de aproximativ 763 de milioane de dolari pentru a menține cursul leului stabil. Ulterior, odată ce tensiunile generate de conflict s-au diminuat, cererea de valută a scăzut, iar BNM a fost nevoită să achiziționeze valută pentru a împiedica aprecierea excesivă a leului. Această tendință a continuat și în noiembrie și decembrie 2022, când BNM a intervenit pe piață pentru a menține stabilitatea cursului valutar.

Cu toate că Banca Națională a Moldovei (BNM) a intervenit masiv pe piața valutară, și-a mărit totuși rezervele valutare. Acest lucru a fost determinat de doi factori pozitivi. Primul este suportul extern primit de Republica Moldova din partea partenerilor noștri externi. Despre susținerea financiară externă, sub formă de granturi și împrumuturi, estimările experților arată că în 2022 suportul internațional, oferit Guvernului Republicii Moldova, se ridică la 827 de milioane de dolari.

Al doilea factor pozitiv care a permis BNM să acumuleze rezerve și să intervină eficient pe piața valutară, este că a fost ridicată rata de bază la credite și au fost înăsprite condițiile de creditare. Totodată, a fost ridicată rata rezervelor obligatorii în valută, încercându-se astfel încurajarea trecerii economiei la finanțarea în valuta națională. În 2019, rezervele obligatorii în valută ale băncilor comerciale, depuse la BNM, erau între 14% și 17%. La începutul anului 2022, au ajuns la 30%-45%. Astfel, în prezent, rezervele valutare ale băncilor, menținute la BNM, se ridică la 908 milioane de dolari. În 2022, acestea au crescut cu 319 de milioane de dolari față de anul precedent.

În concluzie, pot spune că perioada 2021 și 2022 au intrat în istorie ca anii cu cele mai multe provocări pentru Republica Moldova pe piața valutară. Însă, toate provocările au fost depășite datorită suportului extern și politicii monetare a Băncii Naționale a Moldovei (BNM) axată pe rezerve obligatorii în valută, ceea ce a făcut ca anul 2022 să fie unul încurajator.

Pentru a vedea dacă moneda națională s-a depreciat sau apreciat, a fost elaborat indicele valutar IVM-10, care reprezintă un indicator al valorii monedei unei țări în raport cu un coș ponderat de alte valute convertibile. Rata de schimb efectivă este calculată pentru un anumit număr de țări partenere. Fiecare țară îi este atribuită o anumită cotă, care corespunde cu cea din comerțul exterior. Este utilizată media geometrică pentru indicii de preț a țărilor partenere și pentru ratele nominale de schimb a monedei naționale în raport cu moneda acestor state. Astfel, în urma politicii monetare restrictive a BNM, leul Moldovenesc în anul 2022 s-a depreciat puțin față de IVM-10.

Politica Monetară în anul 2023

În anul 2023, politica monetară a devenit mai relaxată din mai multe motive. Primul motiv este ieftinirea prețului la resurse energetice, ceea ce a determinat o presiune mai mică pentru cumpărarea valutei de pe piața valutară. Astfel, această politică relaxată, în condițiile apariției unei noi presiuni pe piața valutară, determinată de intrările masive de valută de aproximativ 400 de milioane de dolari generate de refugiații ucraineni și cei veniți temporar din Ucraina, a dus la aprecierea semnificativă a Leului Moldovenesc față de IVM-10, fiind apreciat cu 9,6%.

Cu toate că un Leu puternic are mai multe avantaje dar are și efecte negative ,printre principalele efecte includ pierderi bugetare. În momentul elaborării Bugetului de Stat pentru 2023, Guvernul anticipa o depreciere ușoară a leului cu 3,3% până la un curs de 20,01 Lei/USD. Totuși, în realitate, am avut o evoluție diametral opusă, caracterizată de aprecierea leului. Această diferență creează ratări de venituri din TVA la vamă, care au fost planificate în funcție de cursul valutar. Astfel, pierderile din TVA au înregistrat în 2023 pierderi de 2,36 miliarde lei. De asemenea un leu apreciat determină scăderea exportului deoarece producția noastră devine mai scumpă pe piețele externe.

Pentru anul 2024, guvernul anticipează o depreciere a leului de 4,2%. Tendința este să credem că, spre deosebire de anul 2023, în anul care vine, prognoza Guvernului nu doar se va adeveri, ci și va fi depășită, ceea ce va permite acumularea suplimentară de venituri din TVA la vamă în bugetul de stat. În prognoza bugetară și elaborarea bugetului pentru anul viitor, un element esențial este stabilirea unei comunicări sincere și neformale între Guvern, Ministerul Finanțelor și Banca Națională..

CONCLUZIE

În concluzie, putem spune că politica monetară a Băncii Naționale a fost extrem de eficientă în gestionarea inflației și menținerea stabilității economice, mai ales în perioade de criză. Prin adoptarea măsurilor adecvate, Banca Națională a reușit să reducă inflația și să stabilizeze economia în momente critice. Această abordare proactivă a avut un impact pozitiv asupra performanței economice generale și a consolidat încrederea în instituția financiară.

BIBLIOGRAFIE

1. <https://www.bnm.md/ro/content/instrumentele-de-politica-monetara>
2. <https://ionita.md/2023/12/11/leul-puternic-a-generat-circa-24-miliarde-lei-pierderi-bugetului-de-stat-din-incasarile-de-tva-de-la-vama/>
3. <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dovre/DOVRE8.xhtml>

Coordonator științific: BALAN Aliona, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
E-mail: balanaliona10@gmail.com